

Presentatie Velon-Velov 2025 Rotterdam KOOGO – Marieke Bavelaar

“We kennen allemaal de verhalen – of hebben ze misschien zelf al meegemaakt.:

- Een leraar die na schooltijd onverwachts een boze, agressieve ouder tegenover zich krijgt.
- Een ouder die de leerkracht vertelt hoe hij zijn job moet doen.
- Of juist ouders die je helemaal nooit aanwezig is op school, je ziet ze niet op een oudercontact of aan de schoolpoort.

Als ik de krantenkoppen moet geloven zijn ouders tegenwoordig ongelooflijk problematisch. Kijk maar eens mee naar deze krantenkoppen:

Hoe bouw je als leraar in zo’n situatie toch een samenwerking op?

- Door te oefenen met VR-brillen om lastige gesprekken met agressieve ouders na te bootsen?
- of door het creëren van aparte kiss and ride zones waar ouders hun kind afzetten, zonder dat ze van hun fiets hoeven te komen of uit de auto hoeven te stappen om zo het contact met ouders te vermijden?

Laten we eerlijk zijn: symptoombestrijding, brandjes blussen.

Het echte knelpunt is dat veel leraren niet goed weten hoe ze een sterke relatie met ouders kunnen opbouwen. Is dat onwil? Nee, het is niet omdat ze het niet willen, maar omdat ze simpelweg niet weten *hoe*.

Want laten we niet doen alsof er geen probleem is tussen ouders en leraren. Vroeger was de taakverdeling simpel: de school gaf les, ouders voedden op. En voor kinderen en jongeren was het eenvoudig, thuis en school deelden veel dezelfde waarden, normen, omgangsregels, enz.

Anders gezegd, de thuiscontext en de schoolcontext leken op elkaar.

Maar tijden zijn veranderd en de verschillen zijn groter geworden.

Verschillende opvoedingsstijlen en maatschappelijke verwachtingen van ouders en leraren hebben een effect op hoe we met elkaar omgaan.

Als we dat negeren, blijven we vastzitten in dezelfde patronen van onbegrip en frustratie. Het gezegde *Onbekend is onbemind* is dan ook pijnlijk actueel.

Maar dat betekent niet dat het zo moet blijven. Want laten we niet vergeten, ouders en leraren hebben hetzelfde doel voor ogen, het beste voor het kind. Wanneer leerkrachten en ouders hun expertise bundelen, vergroten ze de ontwikkelkansen van het kind aanzienlijk.

Lerarenopleiders zijn zich daar, denk ik, wel van bewust. We horen vaak dat lerarenopleidingen bijvoorbeeld themaweken over ouderbetrokkenheid organiseren, en ‘communicatie met ouders’ of ‘moeilijke oudergesprekken’ in hun programma hebben opgenomen.

Dat is een mooie eerste stap, maar samenwerken met ouders is meer theoretische kennis en leren gesprekken voren. Het vraagt om een structurele aanpak ingebed in de onderwijspraktijk.

Daarbij komt dat niet alle vormen van ouderbetrokkenheid dezelfde impact hebben en dat hier misverstanden over bestaan. Door inzicht te krijgen in de verschillende vormen van ouderbetrokkenheid, kan je beter kiezen, op basis van jouw doelen, waar je tijd en energie in investeert.

Ik neem jullie graag even mee naar de verschillende vormen van ouderbetrokkenheid, zoals ze zijn omschreven in het boek *De Betrokkenheidsboom* én ik benoem graag een aantal veel voorkomende misverstanden en valkuilen.

1. Schoolbetrokkenheid – de zichtbare vorm

Schoolbetrokkenheid verwijst naar de zichtbare aanwezigheid van ouders in de schoolcontext, het is gericht op het eigen kind en is dus zichtbaar voor leraren.

Dit kan variëren van het

- bijwonen van oudercontacten,
- in de gang de tekeningen bekijken die de juf heeft opgehangen,
- de bus uitzwaaien als de klas op schoolreisje gaat,
- makkelijke kleren aandoen op dagen dat er sportles is,

.... Het is een waardevolle vorm van betrokkenheid, omdat het contact en verbinding tussen school en ouders mogelijk maakt.

Schoolbetrokkenheid kan een vertekend beeld geven: ouders die minder zichtbaar zijn, kunnen toch een grote rol spelen in de ondersteuning thuis, terwijl niet alle ouders die fysiek aanwezig zijn per definitie diepgaand betrokken zijn bij het leerproces van hun kind.

Uit onderzoek blijkt dat leraren ouderbetrokkenheid vaak beoordelen op basis van fysieke aanwezigheid op school, terwijl schoolbetrokkenheid niet de meest effectieve vorm van ouderbetrokkenheid is als het gaat om de ontwikkelingskansen van leerlingen.

2. Ouderparticipatie – de actieve vorm

Een vorm van ouderbetrokkenheid die zich afspeelt in de schoolcontext en het belang van het eigen kind overstijgt.

Bijvoorbeeld ouders die zich inzetten voor de school: fruit komen snijden, natuurouder zijn, meehelpen op een schoolfeest, voorlezen in de klas, ouders in ouderverenigingen, etc..

Dit is zeer waardevol voor een school, biedt ook kansen om ouders met school te verbinden, maar ook om de netwerken tussen de gezinnen te versterken, zeer waardevol! Maar, weinig tot geen direct effect op de ontwikkelingskansen van het kind.

En dat brengt ons bij de meest impactvolle vorm van ouderbetrokkenheid.

3. Thuisbetrokkenheid

Thuisbetrokkenheid is betrokkenheid van ouders op hun kind in de thuiscontext. Het omvat kleine interventies en interacties tegenover het eigen kind over school en leren. Interesse tonen, het creëren van een gunstig thuis(leer)klimaat en het aanmoedigen, stimuleren en bevestigen van het kind.

Voorbeeld: een rustige plek voor huiswerk voorzien, praten over wat je op televisie ziet, praten over de schooldag, samen de agenda bekijken, voorlezen, samen koken ...

Het gaat dus helemaal niet om het overnemen van de rol van de leraar in de thuiscontext, juist niet! De expertise en de rol van een ouder en van een leerkracht zijn totaal anders, maar wel aanvullend voor de ontwikkelingskansen van een kind.

Het grote probleem? Leraren zien deze betrokkenheid vaak niet, én ouders zijn zich niet bewust van de impact die ze kunnen hebben op het leerproces van hun kind. Hierdoor wordt het belang ervan onderschat.

Deze vormen van ouderbetrokkenheid gaan over meehelpen, meedenken, meepraten, maar weinig over samen denken, samen doen en samen bepalen. Ze geven ook nog geen antwoord op de vraag hoe het nu samen beter kan. Daarvoor is ouder-schoolpartnerschap nodig.

Ouder-schoolpartnerschap gaat verder dan ouderbetrokkenheid: het is een gelijkwaardige samenwerking waarin ouders en school bewust investeren. Niet als losse interventies, maar als partners die de schoolloopbaan van het kind ondersteunen.

Wat ik hiermee bedoel leg ik graag uit aan de hand van een voorbeeld.

Ouderbetrokkenheid

Een moeder komt trouw naar het oudercontact, stelt vragen over het schoolwerk van haar kind en houdt de communicatie met de leraar goed bij via de schoolapp. Ze helpt haar kind thuis met huiswerk en motiveert hem om op tijd te beginnen met leren voor toetsen en komt af te toe helpen in de schoolmoestuin.

Deze ouder is betrokken bij het leerproces van haar kind, communiceert met de school en draagt bij aan het schoolgebeuren. Op zich helemaal niets mis mee, alle soorten ouderbetrokkenheid zijn ingevuld, prima, ...zolang met haar kind alles goed gaat.

Ouder-schoolpartnerschap

Dezelfde moeder heeft geregeld een informeel praatje met de leraar aan de schoolpoort. Als het huiswerk moeilijk was of juist uitzonderlijk vlot ging laat ze dit weten aan de leraar, en samen wisselen ze op een positieve manier informatie uit om het kind thuis én op school te ondersteunen.

Wanneer nodig wordt via de schoolapp informatie met elkaar gedeeld. Beide weten wanneer ze een antwoord van elkaar kunnen verwachten en als er iets speelt, is de drempel om dat te bespreken laag.

Ook hier zie ik ouderbetrokkenheid, maar ook ouder-schoolpartnerschap.

Hier is er **bereidwilligheid** van beide kanten: de ouder en leraar nemen allebei actief deel aan het samenwerken en hebben een open houding naar elkaar toe.

In dit voorbeeld werken de ouder en de leraar samen als **gelijkwaardige partners**, elk in hun eigen rol, in hun eigen context en met hun eigen expertise. Door dit te bundelen werken ze constructief samen aan het ondersteuning van het kind.

Tot slot is er sprake van **wederkerigheid, beide partijen geven en ontvangen**. In tegenstelling tot het vorige voorbeeld waarbij de samenwerking grotendeels eenrichtingsverkeer is: de leraar informeert en de ouder ontvangt en reageert.

Een sterk ouder-schoolpartnerschap versterkt niet alleen de betrokkenheid van ouders, maar creëert ook een positieve en ondersteunend samenwerkingsklimaat voor leraren.

In plaats van brandjes te blussen wanneer de samenwerking met ouders stroef loopt wordt er geïnvesteerd in een stevige basis.

Hoe zorgen we ervoor dat (toekomstige) leraren leren bouwen aan partnerschap? Door o.a. ze te leren om in te zetten op een warm en sterk partnerschapsklimaat.

Het **partnerschapsklimaat** binnen **De Betrokkenheidsboom** verwijst naar de manier waarop een school en ouders samenwerken in het belang van het kind.

In **De Betrokkenheidsboom** symboliseren de **zonnestrallen, de regen en de gieter** verschillende aspecten van ouder-schoolpartnerschap en de inspanningen om die te bevorderen.

De zon → Symboliseert het **gunstige partnerschapsklimaat**. Iedere zonnestraal vertegenwoordigt een bouwsteen dat bijdraagt aan een **positieve samenwerking** tussen ouders en school

De regen → De regen symboliseert de **inspanningen op klas- en schoolniveau** om **thuisbetrokkenheid te stimuleren, dus de transfert van schoolcontext naar thuiscontext**.

De gieter → Staat voor **extra inspanningen op maat** van individuele gezinnen.

Vanwege de beperkte tijd ga ik in deze presentatie enkel in op het gunstig partnerschapsklimaat door de zonnestrallen, omdat dit de basis is van een ouder-schoolpartnerschap en dus ook voor de transfert en de verhoogde zorg .

Het bouwen aan een warme en sterk partnerschapsklimaat verloopt volgens vijf cruciale bouwstenen, de zonnestrallen van het partnerschapsklimaat. Deze zonnestrallen helpen leraren om op een professionele en planmatige manier een kwaliteitsvol ouder-schoolpartnerschap uit te bouwen. (de 5 stralen lezen)

Je ziet hier nog 3 stralen, namelijk competentie, continu en consequent, dit noemen we de meta-stralen en zijn stralen die nodig zijn op beleidsniveau. Ik zal me nu enkel richten op de stralen die direct van toepassing zijn voor de individuele onderwijsprofessional.

Het belangrijk om te benadrukken dat de volgorde van het hanteren van de stralen van cruciaal belang is.

1. Contact – De basis van ouderbetrokkenheid is **echt contact** tussen ouders en leraar. Dit kan via informele ontmoetingen bijvoorbeeld bij open klassen, schoolpoort en koffiemomenten. Als je als leraar de moeite doet om de namen van de ouders te kennen, maakt dit het contact **persoonlijker en laagdrempeliger**. Ouders voelen zich erkend en welkom, wat hen sneller aanmoedigt om in gesprek te gaan.
2. Connectie – Contact alleen is niet voldoende; er moet een **persoonlijke verbinding** zijn tussen ouders en leraar. Dit betekent

inzetten op wederzijds begrip, openheid en een warme ontvangst. Belangrijk hierbij is dat dit niet overgenomen kan worden door bijvoorbeeld brugfiguren, leerlingbegeleiders ed, Zij kunnen deze relatie ondersteunen, faciliteren, maar de relatie tussen de ouder en leraar moet centraal blijven staan.

3. Communicatie – Duidelijke en wederzijdse communicatie voorkomt misverstanden en versterkt het partnerschap. Maar inhoudelijke boodschappen komen pas echt aan als er contact en connectie is. Hoeveel frustratie is er bij scholen die massa's berichten sturen naar ouders, maar waar ze bijna geen antwoord op krijgen? Lage ouderbetrokkenheid? Nee, een bericht wordt pas belangrijk als de zender ook belangrijk is. dus, inhoudelijke communicatie pas na contact en connectie..
4. Coöperatie – Uiteindelijk gaat het om samenwerken als volwaardige partners, waarbij ouders en school elkaar versterken in de ondersteuning van het kind. Het meest zichtbare moment van coöperatie is tijdens oudergesprekken. Oudergesprekken op basis van dit partnerschapsmodel zijn wederkerig en alle partners aan tafel brengen zinvolle informatie mee. Dus ver weg van het monoloog van de leraar.
5. Confrontatie – Scholen moeten ruimte bieden voor **kritische gesprekken en gezamenlijke oplossingen met ouders**. Confrontatie hoeft niet negatief te zijn. Als je elkaar regelmatig ontmoet, elkaar beter kent, elkaars context beter begrijpt is het veel makkelijker om tot constructieve, haalbare en gedragen afspraken te komen.

Goed, maar wat moeten lerarenopleidingen hiermee?

Wie goed heeft geluisterd heeft begrepen dat samenwerken met ouders is geen vaardigheid die je 'even oefent' in een rollenspel of met een VR-bril – het is een basiscompetentie die verankerd moet zijn in de lerarenopleiding.

Het vraagt een doordachte en realistische aanpak om ouder-schoolpartnerschap op het bouwen in een diverse en steeds veranderende samenleving. Want ouder-schoolpartnerschap speelt zich niet af in een

vacuüm en er is dus nooit een one-size-fits-al. Daarom is een ouder-schoolpartnerschap flexibel en inclusief en afgestemd op de realiteit.

Hoe kunnen we toekomstige leraren hierop voorbereiden?

Hiervoor heb ik drie aanbevelingen:

- zorg voor up-to-date kennis
- zorg voor oefenkansen
- maak het menselijk

1. Zorg voor up-to-date kennis

Leraren in opleiding moeten niet alleen weten *dat* ouderbetrokkenheid belangrijk is, maar begrijpen hoe partnerschap werkt.

- Maak onderscheid tussen de verschillende soorten ouderbetrokkenheid en laat studenten reflecteren op hun eigen aannames hierover. Kennis is dus belangrijk!
- Zorg dat studenten en lectoren/docenten een realistisch beeld krijgen van hoe samenwerking met ouders in diverse schoolcontexten verloopt. Ouderbetrokkenheid en ouder-schoolpartnerschap verschilt per school en wordt beïnvloed door tal van factoren. Initiatieven zoals *Back to School van HoGent*, waarbij lectoren een dag per week meedraaien in scholen is hier een mooi voorbeeld van. Dit zorgt voor directe praktijkervaring waar de lerarenopleiding én de studenten veel van kunnen leren.

2. Zorg voor oefenkansen

Echte voorbereiding op samenwerking met ouders vraagt om praktische oefenkansen in realistische situaties, waarbij studenten geleidelijk groeien in hun omgang met ouders.

dus:

- Bouw oefenkansen op binnen alle stralen van het partnerschapsklimaat. Start eenvoudig bij contact, zoals een korte kennismaking aan de schoolpoort, tot het aanwezig zijn bij een multidisciplinair overleg.

- Laat daarnaast studenten oefenen en ervaring opdoen in het omgaan met uiteenlopende referentiekaders en sociaalculturele perspectieven. Door bewustwording over hun eigen grondhouding en bijbehorende mogelijke aannames, leren ze hoe ze inclusiever en met meer begrip met ouders kunnen samenwerken.
Een student die ouders afwijst omdat er in een gezin wel een tv is maar geen kleurpotloden, biedt een enorme oefenkans om het referentiekader te stretchen.

We zien gelukkig in lerarenopleidingen al initiatieven hierrond, zoals vrijwilligersstages in diverse contexten, spelewijsprojecten waarbij studenten aan huis gaan en ervaring opdoen in diverse contexten.

3. Maak het menselijk

Ouder-schoolpartnerschap draait om een authentieke samenwerking.

- Benut de natuurlijke sociale vaardigheden van studenten en help hen deze om te zetten naar een professionele setting. Veel studenten voelen zich comfortabel in informele gesprekken met ouders van vrienden, waarbij **spontaniteit, authenticiteit en warmte** vanzelfsprekend zijn. Laat studenten ervaren hoe ze deze natuurlijke interacties kunnen inzetten in het samenwerken met alle ouders.
- Laat studenten in de opleiding actief oefenen met luisteren naar ouders, in plaats van hen enkel te informeren. Leer hen ouders niet alleen te betrekken, maar hen ook te zien en te behandelen als volwaardige partners in het onderwijsproces.

tot slot:

Ouder-schoolpartnerschap is geen lastige bijkomstigheid in het onderwijs, maar één van de fundamenteën voor sterk en kwaliteitsvol onderwijs.

Wanneer we ouders echt betrekken, niet als toeschouwers die vanaf de zijlijn toekijken, maar als gelijkwaardige partners, creëren we een

krachtig leerklimaat waarin elk kind kan groeien én waar de samenwerking met ouders een meerwaarde wordt i.p.v. een grote stressfactor voor leraren.

Jullie, als lerarenopleiders, hebben de kans om studenten niet alleen de theorie bij te brengen, maar hen ook te laten ervaren hoe waardevol en noodzakelijk samenwerking met ouders is. Door hier vandaag bewust op in te zetten, zorgen we ervoor dat de leraren van morgen kunnen bouwen aan een onderwijsomgeving waarin ouders en scholen elkaar weer vinden, begrijpen en versterken..

En dat doen we niet met lapmiddelen al het oefenen met omgaan met agressieve ouders, maar door in te zetten op échte samenwerking.”